

Голас Рафзімы

№ 38 (1249)

ВЕРАСЕНЬ 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Прырэчны луг і лес на даляглядзе, клёкат бусла, даверліваць аленяў з дзяцінства западаюць у сэрца.

Фота М. МІНКОВІЧА і Я. МАКАРЧУКА.

НАМ І НАШЫМ НАШЧАДКАМ

ТРАФІМ СЯРГЕЕВІЧ, неяк у друку мне давялося сустрэць паведамленне пра тое, што на рэчцы Патамак, якая працякае праз Вашынгтон, забаронена катанне на водных лыжах, каб пазбегнуць бактэрыяльнага заражэння пырскамі вады. А наша сталічная «артэрыя» Свіслач у летнія дні вабіць нават плыўцоў. І ў любую пару года аж ля самага Ленінскага праспекта сядзяць тут дзеці і дарослыя з вудамі.

— Так, і ўсё ж мы, спецыялісты, не задаволены санітарным станам гэтай ракі, лічым, што яна можа быць яшчэ больш чыстай, таму прыдзірліва сочымы за ўсімі прадпрыемствамі, размешчанымі на яе берагах. Сумны вольт краін Захаду, дзе многія ракі ператварыліся ў адкрытыя каналізацыйныя каналы, не можа паўтарыцца ў краіне, для якой галоўнае не звышпрыбытак якойсьці фірмы, а інтарэсы чалавека, усяго грамадства. У асноўным ракі і азёры нашай рэспублікі чыстыя, прыдатныя для рыбалоўства, купання і г. д. Заклапочанасць выклікаюць толькі участкі ракі ў вялікіх прамысловых гарадах ды крыху ніжэй па іх цячэнню. Шэраг мерапрыемстваў, якія цяпер

Успамінаючы сваю Бацькаўшчыну, чалавек звычайна гаворыць аб памятных яму з дзяцінства мясцінах. Прыгадвае грыбы бор за рэчкай, спеў жаваранка над раллёю, пах свежых пракосаў. Сустрэча з роднай прыродай кранае ў любым узросце. І хочацца, каб не толькі сам, а і твае дзеці і ўнукі маглі любавання роснымі світанкамі, удыхаць смалісты водар нагрэтага сонцам лесу, затаішы дыханне сачыць за ся-

здзяйснююцца, дазволіць змяніць колер і гэтых вод. У Мінску, Віцебску, Бабруйску, Гомелі і іншых гарадах узводзяцца збудаванні для ачысткі прамысловых сцёкаў. На фабрыках і заводах укараняецца зваротнае водакарыстанне, хаця часам пры гэтым даводзіцца змяняць тэхналогію вытворчасці.

Адна з важнейшых будоўляў дзевятай пяцігодкі — Вілейска-Мінская водная сістэма. Яна не толькі зробіць Свіслач больш паўнаводнай і чыстай, але і забяспечыць вадай многія прадпрыемствы, размешчаныя ўздоўж канала і ў Мінску. Дарэчы, у кожную камісію па прыёмцы ў эксплуатацыю новых прадпрыемстваў абавязкова ўваходзіць прадстаўнік Камітэта па ахове прыроды. І любя яго заўвага ўлічваецца, бо падпіс члена камітэта на акце прыёмкі абавязкова.

— А ці нельга было б папя-

рэдніе ўсё ўзгадніць і спланаваць!

— Вы маеце на ўвазе праекты? Яны не мінаюць нас. Перш чым пачаць узвядзенне якога-небудзь комплексу, будаўнікі цікавяцца нашымі меркаваннямі. Ці не пашкодзіць такое размяшчэнне наваколлю? Ці не будзе вецер зносіць дым і пыл на жылыя кварталы? Ці не збедніць мясцовую рэчку расход вады на прамысловыя патрэбы? Прыкладна пятаццаць працэнтаў дасылаемых праектаў мы адпраўляем на пераробку. Зацвярджэнне іх без нашай згоды немагчыма. Але ж, вядома, не ўсё можна прадугледзець загодзя. Таму кантроль за будаўніцтвам неабходны.

— Мы з вамі пачалі гаворку з «сусветнай» праблемай — захавання чыстых вод...

— Думаецца, ахова паветра, зямель, жывёл больш мясцовая праблема? Вось нядаўна ў Мінску праходзіла рэгіянальная

мейкай дзікоў, што жыруе пад дубам...

Хуткае развіццё прамысловасці, тэхнікі, рост гарадоў робяць усё больш актуальным пытанне аховы роднай прыроды. Некаторыя аспекты гэтай вялікай і складанай праблемы закрануць у гутарцы карэспандэнта Валянціны ТРЫГУБОВІЧ з намеснікам старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па ахове прыроды Трафімам МАХНАЧОМ.

нарада па пытаннях выкарыстання зямлі. На ёй прысутнічалі прадстаўнікі рэспублік Прыбалтыкі, абласцей паўночнага захаду РСФСР, падобных па глебава-кліматых умовах. Слухаючы выступленні гасцей, яшчэ раз пераканаўся, што нас хваляюць агульныя пытанні. Штогод значныя плошчы адводзяцца пад прамысловае і жыллёвае будаўніцтва. Важна, каб сюды не трапілі найбольш урадлівыя глебы. Неабходна асвойваць пустэчы і не дапускаць з'яўлення новых. Нявыкарыстаным рэзервам народнай гаспадаркі нярэдка заставаліся выпрацаваныя тарфянікі, кар'еры нярудных выкапняў. Цяпер і яны ўключаюцца ў абарот.

— Беларусь называюць лясной рэспублікай. Наколькі дакладна гэта вызначэнне!

— Лес — не толькі пастаўшчык драўніны, грыбоў, ягад, дзічыны. Ён упрыгожвае зям-

лю, абараняе яе ад воднай і ветравой эрозіі, ачышчае паветра. Багатыя лясныя раслі ў нас спрадвеку. Але ў час Вялікай Айчыннай вайны ім былі нанесены значныя страты. У 1945 годзе лясістасць рэспублікі складала крыху больш за 20 працэнтаў. Гэта найменшая лічба за ўсю гісторыю. З першых мірных дзён пачалося планамернае і настойлівае наступленне на высечкі, гары і пустэчы. Цяпер амаль трэцюю частку плошчы рэспублікі займаюць ласы, каля 1,5 мільёна гектараў іх пасаджана людзьмі. Варта адзначыць, што пачынаючы з 1950 года штогадовы аб'ём пасадак перавышае плошчу агульных высечак на 10—13 працэнтаў.

— Нярэдка можна ўбачыць, як шасціную дарогу ў лесе спакойна пераходзіць ласіха з малым ці качка з вывадкам. Здаецца, хутка папераджальны знак «Асцярожна, зьяры» давядзецца вешаць не толькі ў запаведніках.

— Ведаецца, жывёльны свет у нашай рэспубліцы не адчувае асаблівых абмежаванняў. Няма ніводнага раёна, дзе б не вадзіліся ласі, дзікі, пушныя зьяры. У мінулым годзе паляўнічыя адстралілі 2000 ласёў, 3000 дзікоў. Сёлета намечана выдаць ліцэнзіі на адстрэл 2200 ласёў і 4600 дзікоў.

[Заканчэнне на 6-й стар.]

ЕДИНЫЙ НАРОДНОХОЗЯЙСТВЕННЫЙ КОМПЛЕКС

Сплочение и концентрация материальных, трудовых и духовных ресурсов всех социалистических наций СССР в единый комплекс создали качественно новую, интернациональную производительную силу, значительно превышающую простую сумму вошедших в нее национальных производительных сил.

СССР удваивает сейчас национальный доход за 10 лет и уверенно завоевывает передовые позиции в мире в важнейших сферах экономического и научно-технического прогресса. Один из решающих факторов быстрого и гармоничного развития страны — политический и экономический союз равноправных народов.

Тремя основными чертами характеризуется единый народнохозяйственный комплекс СССР.

В его основе лежит общесоюзная собственность на основные средства производства. Земля, леса, недра, фабрики и заводы, железные и автомобильные дороги, флот и авиация — достояние всего советского народа, новой исторической общности людей.

Действительно, сложение ресурсов в единое целое сделало каждого советского человека хозяином и гражданином великой державы.

Строгая планомерность экономического развития в масштабах всего многонационального государства — вторая черта единого народнохозяйственного комплекса СССР. Восемь успешно осуществленных пятилеток — убедительное этому доказательство. В стране существует и совершенствуется система управления, сочетающая отраслевой и территориальный аспекты. Она обеспечивает, с одной стороны, единство воли руководства общесоюзным хозяйством, а с другой — оптимальные условия для реализации каждой республикой своих конституционных прав.

Общесоюзные, подлинно интернациональные и по методам их формирования, и по их штатам органы хозяйственного управления разрабатывают, опираясь на проекты республик, планы экономического развития СССР. Они обеспечивают руководство всем хозяйством страны, координируют деятельность республиканских органов в рамках их компетенции и, что очень важно, непосредственно направляют работу предприятий так называемого союзного подчинения. Эти предприятия дают в настоящее время 50 процентов промышленной продукции СССР. Благодаря централизации управления в стране создана крепкая основа индустриальной и оборонной мощи.

Мне неоднократно приходилось бывать на таких предприятиях, и каждый раз убеждался, что их прямое подчинение союзным органам целиком себя оправдывает. Ведь большинство крупных заводов работают на оборудовании, сырье, материалах, поставленных из многих республик, и отправляют свою продукцию также в самые различные районы СССР.

Эффективно регулировать деятельность таких предприятий могут только органы, способные обобщать экономическую ситуацию государства в целом.

Организация социально-экономической жизни в СССР исключает какое бы то ни было ущемление прав наций, входящих в Союз. Она построена таким образом, чтобы все республики могли наиболее полно реализовать коренные цели своего национального развития, состоящие в быстром и эффективном экономическом росте, научно-техническом и социально-культурном расцвете. Свою самостоятельность, равноправие каждая республика использует для того, чтобы внести максимально весомый вклад во всеобщую экономику. Успехи каждого народа в экономическом строительстве становятся достоянием всех наций, входящих в братскую семью Союза ССР.

Экономический потенциал, подчиненный союзным органам, не нарушает компетенций республиканских органов. Вопросы размещения, эффективности функционирования и социального развития предприятий союзного подчинения, системных хозяйственных связей с другими предприятиями, расположенными на территории данной республики, — все это входит в сферу деятельности местных органов управления. Предприятия республиканского подчинения дают половину промышленной продукции страны. Однако экономика каждой союзной республики состоит не только из промышленности, а включает в себя сельское хозяйство, капитальное строительство, транспорт, бытовые услуги и т. д. Подавляющее большинство этих отраслей находится в ведении республиканских органов.

Третья черта единого народнохозяйственного комплекса СССР — **свободное перемещение экономических ресурсов между республиками.** Национальный доход, созданный в стране, достояние всего советского народа. И поэтому он распределяется в соответствии с хозяйственными интересами многонационального государства. Существенная его часть централизуется и направляется на решение экономических и социальных задач общесоюзного значения. Благодаря этому достигается эффект, многократно превышающий хозяйственные возможности отдельных республик. Это создание топливно-энергетических и металлургических гигантов РСФСР, Украины и Казахстана, могучей ирригационной системы в Средней Азии, машиностроительных центров Белоруссии, Прибалтики, Молдавии, Закавказья, подъем целинных земель в Казахстане, освоение восточных районов страны — Сибири и Дальнего Востока — и многие другие свершения.

В процессе распределения национального дохода строго соблюдается принцип экономического равенства между национальными республиками.

Народнохозяйственный комплекс страны — в непрерывном развитии. В ходе социалистического строительства из отдельных территориально разрозненных хозяйственных очагов сложилось органическое целое — единая многонациональная экономика страны. Сейчас, пройдя полувековые испытания, она достигла такого уровня, который позволяет обеспечить соединение научно-технической революции с преимуществами социалистического строя, добиться высокого жизненного уровня для всего населения Советского Союза.

Альгимантас ЛЕБЕДИНСКАС.

Днепра-Буг. У адно цэлае гэты канал злучае магутныя рэкі Нёман, Прыпяць і Дняпр. Мільёны тон руды за навігацыю перавозяць па ім самым таным транспартам з Украіны да пагранічнага Брэста.

Доўгі час Прыпяць была адзінай «магістраллю» Палесся. Праз яе калісьці пралягаў вядомы шлях «з варыяў у грэкі». Да яе крутых паваротаў сыходзіліся шляхі купцоў. Яшчэ ў XVIII стагоддзі ў палескія балоты сагналі тысячы прыгонных сялян. Праз трыццаць год катаржнай працы будаўніцтва канала спынілі, так і не зраўняўшы ўзровень вод Нёманскага і Дняпроўскага басейнаў. Але хутка знайшоўся багаты землеўладальнік Агінскі, які зноў пачаў будаўніцтва канала. І вось у 1804 годзе па воднай стужцы шырынёй «адзінаццаць локцяў» і даўжынёй 52 вярсты паплылі першыя баржы. Мелкі неабсталяваны канал прапускаў невялікія судны толькі ў паводку.

Па рашэнні Савецкага ўрада ў верасні 1939 года была распачата рэканструкцыя канала. За сем месяцаў на ім былі ўзведзены і здадзены ў эксплуатацыю сучасныя гідравузлы з плацінамі і водаспускамі, паглыблена і расшырана рэчышча.

Прайшоўшы па водах Дняпра, Прыпяці, Піны і Днепра-Буга, рудавозы прышвартоўваюцца на Мухаўцы. Яны прыходзяць сюды ў любы, нават самы засушлівы год.

НА ЗДЫМКАХ: начальнік гідратэхнічнага ўчастка Аляксандр ЧУРАЎСКІ; Брэсцкі рачны порт; адзін са шлюзаў Днепра-Бугскага канала. Фота Г. УСЛАВА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

СЕЛЬСКАМУ КЛУБУ — 50 ГОД

Жыхары вёскі Новая Тухінь Дубровенскага раёна нядаўна адзначылі 50-годдзе свайго сельскага клуба.

Па ініцыятыве сельскіх камуністаў і камсамольцаў клуб быў створаны ў жніўні 1922 года. З таго часу ён з'яўляецца ўлюбёным месцам адпачынку калгаснікаў. Нядаўна на сродкі саўгаса «Перамога» ўзведзена новае тыпавое памяшканне клуба. У ім працуюць гурткі мастацкай самадзейнасці, а драматычны гурток пад кіраўніцтвам заслужанай настаўніцы БССР М. Шабурвай з'яўляецца лепшым у раёне.

І. КОГАН.

КОБРЫНСКІ ЭКСПАРТ

Дзесяць год участак экспартнай прадукцыі пры Кобрынскім інструментальным заводзе адпраўляе ў многія краіны свету разнастайны інструмент.

— У першыя месяцы работы, — успамінае начальнік участка Фёдар Марчанка, — нашы рабочыя выраблялі невялікія партыі гаечных ключоў і малаткоў. Колькасць краін, што набывалі іх, не перавышала пяці. Цяпер жа прадпрыемства пастаўляе гаечныя ключы, лічбавыя клеймы, нажовачныя станкі, слясарны інструмент больш чым у 20 краін свету.

Штогод на міжнародным кірмашы ў чэхаславацкім горадзе Брно дэманструюцца вырабы з маркай Кобрынскага інструментальнага завода. А сёлета ўзоры прадукцыі будуць прад-

стаўлены на кірмашы ў югаслаўскім горадзе Загрэбе.

Б. ЗІНКЕВІЧ.

ЗЯМЛЯНКІ СТАЛІ МУЗЕЯМІ

Каля вёскі Дзвесніца Акцябрскага раёна ў гады Вялікай Айчыннай вайны размяшчаліся штабы Палескага і Мінскага партызанскіх злучэнняў. На невялікай паляны сярод непраходных балот былі выкапаны тады некалькі зямлянак. Час амаль зраўняў з зямлёй гэтыя помнікі мінулай вайны і мужнасці народа.

Студэнты будаўнічага атрада, які праводзіў свой працоўны семестр у Акцябрскім раёне, вырашылі аднавіць месца партызанскай стаянкі. У час раскопак былі знойдзены гільзы, зброя, лыжкі, жорны і іншыя партызанскія рэчы. Яны як дарагія рэліквіі занялі сваё месца ў адноўленых зямлянак-музеях.

І. ВЕРАС.

КІПАРЫС НА ПАЛЕССІ

Многія ў Беларусі ведаюць аб выдатным помніку прыроды — Парэцкім парку, што на Піншчыне. На 60 гектарах раскінуліся яго ўгоддзі. Тут растуць вельмі рэдкія і незвычайныя для нашага краю расліны. Цюльпанавыя дрэвы, напрыклад, можна сустрэць яшчэ толькі ў Крыму. У парку прыжыўся таксама адзіны пакуль у Беларусі кіпарыс балотны, ёсць бальзамічная піхта, кедры, зараснікі грэчкага і шэрага арха, феймутавыя сосны, сібірскія лістоўніцы.

На вялікіх масівах клепатліва вырошчваюцца саджанцы сасны, бярозы, елкі, дуба.

А. МАКСІМОВІЧ.

ГАЗ ЗАМЕСТ ТОРФУ

Трывала ўваходзіць у сялянскі побыт блакітнае паліва, выцясцяючы паступова з кухань вяскоўцаў керагазы, дровы і торф. Зараз толькі ў вёсках Жыткавіцкага раёна газіфікаваны дзве тысячы кватэр хлеба-робаў. Больш як па сто газавых пліт устаноўлена ў вёсках саўгаса «Людзяневічы», калгасаў імя Жданова і «XX партызэзд».

Усяго за гады бягучай пяцігодкі ў населеных пунктах раёна будуць зманціраваны каля пяці тысяч газавых пліт.

І. НОВІКАУ.

КАЛГАС БУДУЕЦА

Шырока разгарнулася жыллёвае, культурнае і вытворчае будаўніцтва ў населеных пунктах калгаса «Іскра» Пухавіцкага раёна.

Толькі ў вёсцы Бор за апошні час узведзены школа-дзясцігодка, універсальны магазін, камбінат бытавога абслугоўвання. Тут жа пабудаваны медыцынскі пункт, аддзяленне сувязі і новая лазня.

Сёлета закончыцца аддзелка вясковай сталавай на сто месц, будзе пракладзены водаправод, газіфікавана значная частка дамоў. У рабоце прымаюць удзел калгасныя будаўнічыя брыгады.

М. ШМАРЛОУСКІ.

МЫ СТАЯЛІ над ракой. Ціхая і ласкавая, яна нетаропка прабіралася праз палі і сенажаці. Мы пайшлі па яе мяккаму шаўкавістаму берагу, і яна прывала нас да бярозавага гаю, і вакөл стала яшчэ святлей. Не ад паўдзённага сонца, а ад гэтых беланогіх бяроз. І так было прасторна, чыста, столькі было здаровага жыцця ў гэтым звянчым ліпенскім дні, у гэтых кветках, у свеце птушак, што я міжволі падумаў: нездарма рака называецца Жаведа, а ў народзе проста — Жывая Вада.

Нешта глыбока сімвалічнае ў гэтым імені. Абмывае Жаведа сваімі чыстымі водамі землі Расіі, Украіны, Беларусі. Абмывае іх і дае ім жыватворную вільгаць. А гэтыя землі, у сваю чаргу, пояць Жаведу сваімі сокамі.

Потым мы былі яшчэ ў адным месцы. Для невялікага ўзгорка сустрэліся і сыхліся назаўсёды тры рэспублікі. Стаіць на гэтым узгорку абеліск, з вяршыні якога імкліва рвецца ўвышыню ракета. І разыходзяцца адсюль у розныя бакі тры палявыя дарогі. Дарога на ўсход — гэта ў Расію, на поўдзень — на Украіну, на захад — у Беларусь. Ды яшчэ з трох бакоў сыхліся да таго ўзгорка жытнёвыя палі. Тады, у ліпені, калі мы былі тут, тугое жыта паспела ўжо і плаваў у паветры пах свежага хлеба. І колькі мы ні ездзілі — гэты хлебны пах не пакідаў нас.

КОЛЬКІ мы праехалі па бальшаках і прасёлках трох рэспублік? Сотні кіламетраў, пабывалі ў многіх гарадах і вёсках. І чулі ў рускіх вёсках украінскую гаворку, ва украінскіх — беларускую... Мне запомніліся тады словы

паэта: «Хай розная мова — усюды людзі савецкія...»
...Расія, Украіна, Беларусь. Як жа цесна пераплецены іх лёсы! І як многа ў гэтым лёсе блізкага, агульнага. І калі заглянуць у мінулае, то ўбачыш, што на кожным павароце гісторыі, ва ўсе цяжкія часы, на ўсім многа-векавым шляху ішлі яны разам, разам пракладвалі дарогу да сённяшняга дня. Вось гарады на стыку граніц. Навазыбкаў, Шчорс, Добруш. Яны прад-

даюць Пятра Марозава, ганаровага грамадзяніна гэтага горада. Рэвалюцыя, войны — грамадзянская і Айчынная — прайшлі праз яго жыццё.
— Пашанцавала мне ў жыцці, — расказвае Пётр Дарафеевіч, — Леніна чуў, Зімні браў, рэвалюцыю абараняў. І полк наш, у якім я служыў, на ўсё жыццё застаўся для мяне самай дарагой памяццю. Увайшлі ў яго 83 партызанскія і чырво-нагвардзейскія атрады Гомель-

ісці гаворка. У Айчынную вайну Пётр Дарафеевіч зноў стаў салдатам, абараняў Маскву. А тут змагаўся ў радах мясцовых партызан яго сын Анатоль. Уласна кажучы, Анатолем яго ніхто і не зваў. Быў ён проста Толік, таму што не споўнілася яму тады яшчэ і шаснаццаці. Толік быў адважным падрыўніком. Калі Савецкая Армія вызваліла гэтыя мясціны, стаў салдатам. Але бацька не ўбачыў больш сына. Загінуў Толік

райкома партыі Аляксандр Ятчанка і старшыні беларускіх калгасаў — Віктар Румшын і Уладзімір Герасенка. Едзем у рускі калгас «Усход».
— Граніца, — гаворыць Румшын.
Мы спыняемся, выходзім з машыны. Тут, ля абочыны палявой дарогі, акуратны слупок з блакітнай таблічкай. На ёй выведзена: «РСФСР». І якраз па гэтым слупку, на скрыжаванні з нашай дарогай, ляжыць яшчэ адна дарожка. І з абодвух бакоў — рускага і беларускага — ушчыльную падыходзяць да яе жытнёвыя калосі.

ЧЫСТЫЯ ВОДЫ ЖАВЕДЫ

стаўляюць тры рэспублікі і бачылі вельмі многае. У легендарным 18-м годзе грывела над імі слава Шчорса. Смаленск пасылаў чырвоным украінскім палкам вінтоўкі і патроны, Бранск — кулямёты. У радах адважнага шчорсаўскага войска ваявалі беларусы Даніла Старасценка і Іван Караленка, якія пазней праславіліся ў баях за Украіну.

...Стаіць на ціхай зялёнай вуліцы Добруша сціплы домік. Часцей, чым у іншыя дзверы, стукае сюды паштальён. Гаспадар дома — худзенькі, сівы, але вельмі рухавы, энергічны стары з вачыма маладымі і праміністымі. Ён самы вядомы, самы паважаны чалавек у Добрушы. І ў Навазыбкаве ве-

шчыны, Браншчыны, Чарнігаўшчыны. Далі палку імя Леніна. Яшчэ яго называлі інтэрнацыянальным. Камандаваў палком беларус Дзіямід Грышалёў. Камісарам быў украінец Аляксандр Гарніер. Прайшлі мы з баямі ад Сожа да Каспія і моцна білі ворага. Таму што даражэй за жыццё была нам народная справа, улада Саветаў. А калі вярнуліся дадому, зноў былі разам, толькі ўжо ў рабоце. Памятаю, як рабочыя Масквы, Ленінграда, Кіева дапамагалі добрушцам аднаўляць папяровую фабрыку. Прайшлі гады, і зноў прыйшла вайна ў нашы мясціны.

Пётр Дарафеевіч змаўкае, нялёгка яму расказаць далей. Мы ж ведаем, аб чым павінна

Марозаў тут, на Гомельшчыне. Калі вярнуўся Пётр Дарафеевіч дадому, уручылі яму ўзнагароды сына: ордэн Айчынай вайны і медаль «За адвагу».

У кожным горадзе, у кожнай вёсцы — рускай, украінскай, беларускай — стаіць помнікі. Многа помнікаў. Ляжаць пад імі воіны з усіх рэспублік нашай Радзімы — салдаты і партызаны. Хто скажа, колькі рускіх загінула, вызваляючы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Украіну і Беларусь? А якіх ахвяр каштавала вайна украінскаму і беларускаму народам?

НАШ газік бяжыць палявой дарогай. У машыне — загалдык аддзела Добрушскага

Мы зноў у дарозе. Румшын глядзіць у акно і радуецца:
— Бач ты, якая яравая пшаніца ў майго цэзкі. Гэта ён па бульбянішчу сеяў, не прагадаў.

Цэзка Румшына — гэта Віктар Самасват, старшыня калгаса «Усход». А вось і вёска Старыя Юрковічы.

— Малайчына, Віктар, — зноў гаворыць Румшын. — Хоць і час цяпер самы гарачы, а дарогу паспеў адрамантаваць.

А потым мы сядзелі ўсе разам ля праўлення калгаса ў засені густых дрэў. І цякла паміж старшынямі нетаропкая «гаспадарчая» гутарка.

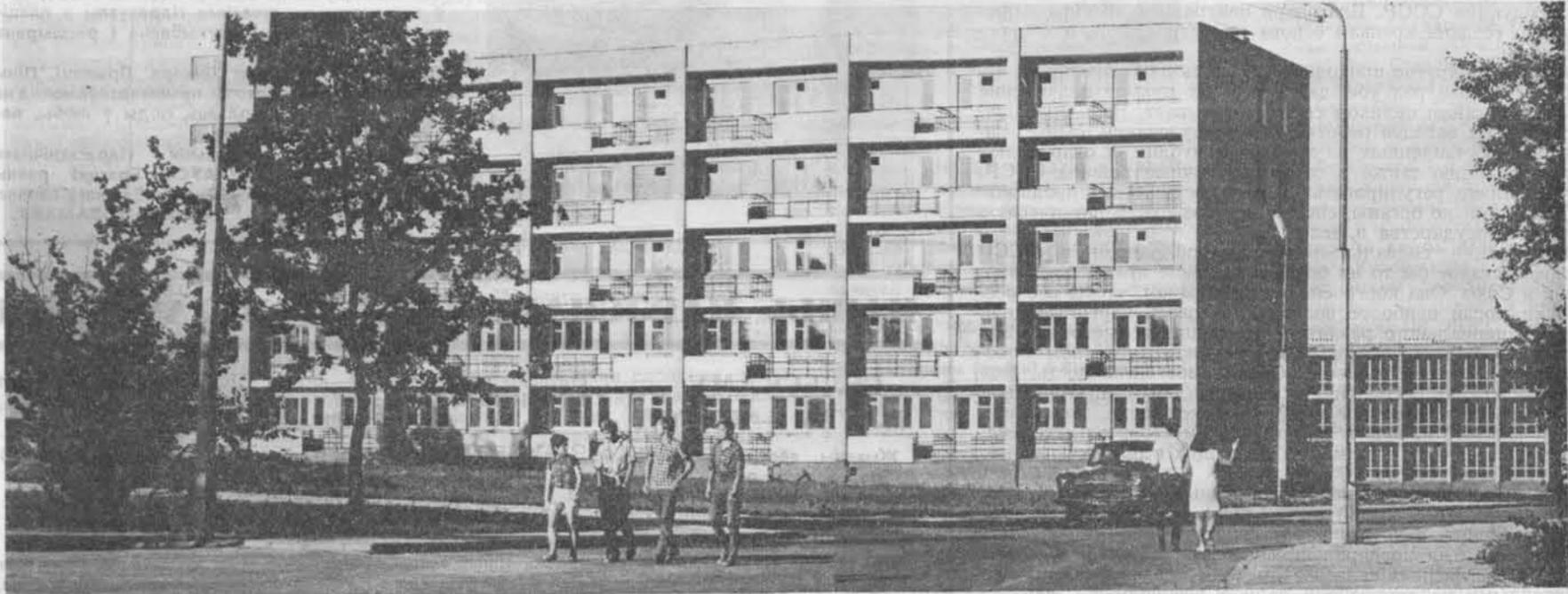
— Як убіраеш? — гэта пытае Самасват у Румшына.

— Прамым камбайнаваннем, зразумела, — адказвае той. — Вось сёння на адзін участак дзесяць камбайнаў паслаў. Вярнуўся — усё скосяць, участак невялікі.

— Пачынай з вялікіх масіваў, — раіць Самасват, — а на малыя машыны няварта ганяць. Пераезды частыя.

Памаўчалі.
— Сяна ідзе? — гэта зноў Самасват.

— А як жа, — адказвае Рум-

Гэтыя лёгкія светлыя будынкi — новая турбаза «Днепр». Размешчана яна каля Магілёва ў прыгожым Любужскім лясаруку.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

ДЫЯЛОГ У ПАЛІКЛІНІЦЫ

У 12 гадзін у рэгістратуры 14-й паліклінікі бывае цесна. Участковыя ўрачы спяшаюцца выпісаць візіты, каб хутчэй пачаць абход хворых. Спыняю Ніну Каралёву, маладую жанчыну з апаратам для вымярэння ціску ў руках.

— Многа сёння візітаў?
— Не. Толькі сем.

— Значыць, рана закончыце.
— Наўрад. Два выклікі да цяжка хворых, у іх трэба будзе затрымацца. Акрамя таго, хачу наведваць двух учарашніх хворых.

— Але ж яны не выклікалі вас?

— Не, не выклікалі. Аднак у аднаго ўчора была высокая тэмпература і ён вельмі хваляваўся. Трэба наведваць, супакоіць.

— А хто другі?
— Жанчына з цяжкай гіпертаніяй. Я амаль штодзень наведваю яе.

— Вы гаварылі, што сёння ў вас два выклікі да цяжка хворых. Вы іх ведаеце?

— Зразумела. Я ведаю ўсіх людзей, што жывуць на маім участку.

— Няўжо ўсе яны ў вас лячыліся?

— Не. Хварэюць не ўсе. Але за пяць год работы я пабывала ў кожнай сям'і. І паколькі заўсёды непакоішся аб хворым, міжволі прыглядваешся да сваякоў, да іх сямейных адносін. Ды і пацыенты расказваюць і аб сабе і аб родных.

— Колькі ж людзей у вас на участку?

— Каля 2 тысяч чалавек.

— Гэта не лічачы дзяцей?

— Так. Толькі дарослых. Дзяцей назірае участковы педыятр.

— Колькі хворых у сярэднім штодзень наведваеце дома?

— Цяжка сказаць. Летам іх нямнога, у халодную пару года — значна больш.

— А калі хто-небудзь прыйдзе ў паліклініку, калі вас няма?

— Яго прыме ўрач з іншага ўчастка. Але звычайна пацыенты, асабліва хранічныя, не любяць звяртацца да іншых урачоў.

— Многа ў вас такіх?

— Цяжкіх мала. А наогул ёсць і гіпертонікі, і хворыя з хранічнай пнеўманіяй, атэрасклерозам, і людзі, што перанеслі інфаркт. Каб яны не сталі цяжка хворымі, вельмі многае залежыць ад участковага ўрача. Мы старанна назіраем за імі.

Выклікаем для агляду і прафілактычнага лячэння тады, калі яны адчуваюць сябе зусім здаровымі.

— І ахвотна яны прыходзяць у такіх выпадках?

— Усяк бывае. Некаторыя вельмі пунктуальныя. Іншыя недаацэньваюць сур'ёзнасць захворвання. Але цяпер прызвычаліся, пераканаліся, што пакуль не прыдуць на агляд, будзем іх непакоіць і я, і участковая сястра. Ды і столькі гутарак з імі праведзена, столькі лекцый прачытана.

— Як вы чытаеце ім лекцыі, яны ж жывуць у розных месцах?

— Гэта робіцца ў паліклініцы. Запрашаем, напрыклад, гіпертонікаў або ізвеннікаў на пэўны дзень, часцей за ўсё на суботу. Чытаем лекцыю, потым аглядаем іх, кансультуем з вузкімі спецыялістамі — неўрапатолагам, хірургам, бярэм аналізы і прызначаем прафілактычнае лячэнне.

— А калі ён прыйшоў да вас з абвастрэннем хваробы?

— Кладзём яго ў бальніцу. Пасля стацыянарнага лячэння зноў за ім назіраем.

Але з кожным годам такіх хворых становіцца ўсё менш.

— Скажыце, доктар, вы задаволены сваёй работай?

— У нас нялёгкая прафесія, але яна дае велізарнае маральнае задавальненне. Калі ты бачыш, што чалавек, які быў амаль інвалідам, становіцца працаздольным, жыццярадасным і здаровым, і ведаеш, што ў гэтым ёсць і твая заслуга, ты шчаслівы.

Ніна Каралёва развіталася і пайшла, а я глядзела ёй услед і думала. Яна адна з пяцідзсяці ўрачоў паліклінікі, адна з сопен урачоў горада Мінска, адна з дзесяткаў тысяч урачоў краіны, якія не скупяцца на душэўную дабрату і, не шкадуючы сіл, выконваюць свае сапраўды нялёгкае абавязкі. Яна з тых, хто сядзіць ля пасцелі паміраючага і вітае нованароджанага, хто бывае самым дарагім і ганаровым госцем на сямейных урачыстасцях. Яна звычайны ўчастковы ўрач.

А. ЧАРНЯУСКАЯ.

шын. — Ужо 2 300 тон заклалі.
— Ух ты! — здзіўляецца Самасват і ласкава ляпае свайго сябра па плячы. — У мяне куды горш. Можна падзеліцца зімой?

— Падзялюся.
— А я табе агуркоў адпушчу, добрыя ў мяне сёлета агуркі. І мёду магу даць. Накачаў парадкам. Ты вось таксама падумаў наконт пчол — выгадная справа.

Яны ўсе амаль аднагодкі. І па характары, па думках падобныя паміж сабой. Толькі знешне зусім розныя. Румшын — чорны, курчавы, з хуткімі вачыма — тыповы украінец. «А я амаль украінец, — смяецца ён. — Хоць па пашпарту рускі, але нарадзіўся і рос на Украіне. А працую вось у Беларусі».

Самасват — таксама рускі, але прывітае ў яго ні даць ні ўзяць украінскае. «Відаць, нехта з маіх даўніх продкаў хадзіў у запарожскіх казаках», — жартуе ён. А Герасенка — беларус: і валасы ў яго русыя, і вочы блакітныя, а па характару пакладзісты, спакойны.

Затым мы пабывалі ва украініскім калгасе «Перамога» Гараднянскага раёна. Расказваў нам старшыня Анатоль Канапацкі:

— Нашы палі сыхліся з паллямі беларускага калгаса імя Фрунзе. Што скажу? Мы больш звязаны са сваімі суседзямі-беларусамі, чым з калгасамі нашага раёна. Гародня ж далёка, а да Фрунзе — рукой падаць. Разам і мацеем гаспадарку. Мы раней не сеялі ячмень, а фрунзенцы дасталі сабе добры гатунак, і ўраджай у іх — проста чуд. Вось аднойчы і прапануе мне іх старшыня Аляксандр Атрошчанка: «Вазьмі ў мяне насенне. Паглядзім, як гэты сорт пойдзе

на украініскай зямлі». Узяў. Суседзі і парадаў дапамаглі: у іх вопыт па ячменю добры. І ўгнаеннямі падзяліліся. Цяпер у нас ураджай не горшы, чым у суседзях.

Але вось неяк фрунзенцы спазніліся са жнівом. А ў «Перамозе» справіліся з уборкай збожжа хутка. І украініскія земляробы не чакалі, пакуль суседзі папросяць у іх дапамогі. Механізатары з «Перамогі» Міхаіл Сталовы і Аляксандр Белы прыехалі сюды са сваімі камбайнамі. Пяць дзён працавалі яны на палях беларускага калгаса. І толькі тады вярнуліся дадому, калі скасілі ўсе збожжавыя.

А з другога боку да ніў фрунзенцаў падыходзяць палі бранскага калгаса «Савецкая Расія». І гэтыя гаспадаркі не проста суседзі, яны вырачаюць адзін аднаго.

Ды ці толькі паўсядзённымі гаспадарчымі справамі звязаны пагранічныя калгасы!

А Д ВЕСЯЛОУКІ — беларускай вёскі — да Сенькаўкі — украініскай — рукой падаць. Дарога, як і ўсюды, бяжыць сярод збажыны. Сям-там яе абступваюць бярозы. Дырэктар мясцовай школы Аляксандр Маргуноў расказвае, што вясной ля гэтых бяроз жыхары Вяслоўкі выстаўляюць збаны, робяць акуратныя надрэзы на дрэвах, і бяжыць у збаны бярозавы сок. А побач стаяць шклянкі. І любы прахожы можа паспрабаваць бярозавы напіткі. Так беларусы сустракаюць усіх, хто ідзе да іх у Вяслоўку. Старадаўні добры звычай.

Сенькаўка сустрала нас песняй — па-украініску мяккай. У праўленні калгаса сядзелі дзяўчаты. Вясёлыя, гарэзлівыя. Разгаварыліся пра жыццё, пра калгас і пра хлопцаў, вядома.

— Ого, хлопцы ў нас гарныя, — смяюцца дзяўчаты. — Прыдуць да нас з Расіі, натацуюцца з намі, а потым яшчэ ўсе разам мы і ў Беларусь на вачарынку сходзім.

А яшчэ расказвалі нам аб тым, як праходзяць тут вяселлі. Хлопцы з рускіх вёсак бяруць у жонкі чарнавокія украінак, блакітнавокія беларускія дзяўчаты выходзяць замуж ва украініскія вёскі... І тады пачынаюць сапернічаць на вяселлі «лявоніха» з «барыняй», а «барыня» — з «гапаком». І звіняць песні і задорныя частушкі на трох мовах.

Вось выйшла замуж у Сенькаўку беларуская дзяўчына Алена Лебедзь. Многа год ужо тут працуе звеннявой. Паважаюць яе ў калгасе, выбраны дэпутатам сельскага Савета, узнагароджана медалямі. А другое звяно ў гэтым жа калгасе «Перамога» ўзначальвае руская Марыя Шэмец.

Разам працуюць суседзі, разам адпачываюць. Штогод на граніцы трох рэспублік, у тым самым бярозавым гаі ля рэчкі Жаведа, праводзяцца фестывалі моладзі суседніх раёнаў. Тут жа праходзяць урачыстыя сустрэчы, народныя гуляні, піянеры збіраюцца на свае лінейкі.

Мы вярталіся дадому той жа дарогай, праязджалі міма абеліска на стыку трох рэспублік. Спыніліся. Сёлетняй вясной камсамольцы з бліжніх вёсак правялі тут камсамольскі суботнік. І пакінулі пасля сябе сад дружбы. Моладзь дамовілася, што кожны год будзе сустракацца ў гэтым садзе. І будучы звянец над садамі, над бярозавым гаем, над паллямі песні. І будучы піць людзі заду з рэчкі Жаведа. З той ракі, у якой чыстая, жывая вада.

Міхаіл ШЫМАНСКИ.

Каля рабочага месца швачкі-авярлочніцы Брэскага дыванова-суконнага камбіната М. ГРУШЭУСКОЙ устаноўлены макет Дзяржаўнага знака якасці. Менавіта ёй даверана апрацоўка дываной, якім Дзяржаўная атэстацыйная камісія прысвоіла знак якасці. Сёлета прадпрыемства выпусціць 10 тысяч квадратных метраў такіх дываной.

Фота В. ГЕРМАНА.

* Што? * Як? * Чаму? *

У апошнія гады значна павялічыўся выбар самых разнастайных тавараў у нашых магазінах. І ў сталічным універмагу, і ў сціплым сельскім магазіне пакупнік не проста набывае неабходную рэч, а выбірае з добрага найлепшае. Але калі, напрыклад, на этыкетцы аднаго з касцюмаў, з якіх трэба зрабіць выбар, ён заўважае невялікі пяцівугольнік са стылізаванай літарай «К» і надпісам «СССР», менавіта гэтым касцюму пакупнік і аддае перавагу, таму што пяцівугольнік на этыкетцы з'яўляецца эмблемай Дзяржаўнага знака якасці і сведчыць аб вышэйшым узроўні якасці вырабу, адпаведнай лепшым сусветным стандартам. Сёння мы раскажам нашым чытачам, што такое

ДЗЯРЖАЎНЫ ЗНАК ЯКАСЦІ

Рашэнне прысвоіць Дзяржаўны знак якасці лепшым узорам прадукцыі народнай гаспадаркі было прынята ў нашай краіне ў сувязі з пераходам прамысловасці на новую сістэму планавання і эканамічнага стымулявання. У Беларусі першым знакам якасці атрымаў жодзінскі самазвал БелАЗ-540. Гэта было ў 1967 годзе. Сёння ганаровую эмблему маюць мінскія трактары і аршанскія плоска-шліфавальныя станкі, ЭВМ «Мінск-32» і полацкія поліэтылен, віцебскія дываны і барысаўскія піяніна, тканіны Мінскага камвольнага камбіната і абутак гродзенскай фабрыкі «Нёман», гомельскія цукеркі «Дары Палесся» і бабруйскі мармелад — усяго 240 вырабаў. Набываючы, скажам, халадзільнік з Дзяржаўным знакам якасці, зроблены ў Мінску, пакупнік можа быць упэўнены — па якасці, знешняму выглядзе, надзейнасці ў эксплуатацыі гэты хатні прыбор ні ў чым не ўступіць аналагічным узорам, прызнаным лепшымі ў свеце. Гэта датычыць усіх вырабаў, удастоеных знакам якасці.

Па плане 1972 года знак якасці ў рэспубліцы атрымаюць больш за 150 узораў прамысловасці. Сярод іх веласпеды, жаночыя сукенкі, бялізна, скураная галантарэя, абутак, цукеркі, пчяанне, сыры, каўбасы, віны.

Што дае права на прысваенне Дзяржаўнага знака якасці? Зразумела, да розных узораў прадукцыі прад'яўляюцца розныя патрабаванні. Калі пры ацэнцы вырабаў кандытарскай фабрыкі галоўнае — смакавыя якасці, прыгожы і зручны ўпакоўка, то ў ацэнцы якасці трактара крытэрыі больш складаныя. Гэта і магутнасць машыны, і каэфіцыент карыснага дзеяння, і паказчыкі надзейнасці і даўгавечнасці, і тэрмін гарантыйнасці, і ступень уніфікацыі дэталей, і адпаведнасць патрабаванням прамысловай эстэтыкі.

Рашэнне аб атэстацыі таго ці іншага вырабу на Дзяржаўны знак якасці прымае Дзяржаўная атэстацыйная камісія, у склад якой уваходзяць спецыялісты данай галіны прамысловасці і прадстаўнікі адпаведных гандлёвых арганізацый. Часам у такія камісіі ўключаюцца вучоныя.

Камісія ўважліва вывучае не толькі якасць вырабу, але і ўвесь тэхналагічны працэс вытворчасці, які павінен забяспечыць гарантаванасць якасці ў далейшым. І толькі пасля ўсебаковага вывучэння і абмеркавання прымаецца рашэнне прысвоіць Дзяржаўны знак якасці.

Дарэчы, знак якасці выраб атрымлівае не назаўсёды. Тэрмін яго дзейнасці — ад аднаго да трох год, пасля чаго адбываецца абавязковая пераатэстацыя.

Прысваенне знака якасці прадукцыі прадпрыемства — не толькі высокая ацэнка работы калектыву. Прадпрыемства зацікаўлена ў гэтым матэрыяльна, бо дзяржава павышае аптovyя цэны на вырабы, атрыманыя знакам якасці. Дадатковы прыбытак ідзе на прэміі рабочым, на культурна-жыллёвае будаўніцтва і г. д. Аднак на тавары са знакам якасці, якія ідуць у гандаль, цэны не павышаюцца. Такім чынам, пакупнік за тых жа грошы атрымлівае рэч больш трывалую і прыгожую.

Уладзімір БЯГУН.

ДАГЭТУЛЬ беларуская рэдакцыя амерыканскай радыёстанцыі «Свабода» вельмі слаба займалася так званым «яўрэйскім пытаннем» у СССР. Слаба і вяла. Здаралася, заходняя прэса па сігналу сіяністаў падые такі антываевы вэрхал, што хоць вушы затыкай. А «Свабода» толькі сабе пад нос нешта мармыча. Аж дзіўна: нібыта нейкая ненармальнасць. Таму што большасць амерыканскіх сродкаў інфармацыі перад сіяністамі гнецца ў тры пагібелі, са скуры дэзе, каб ачарніць Савецкую краіну, а беларуская «філія» «Свабоды» абмянае «яўрэйскае пытанне». Яна што — лысая?

Так было. Цяпер усё рэзка змянілася. Амерыканскія босы, відаць, далі «Свабодзе» добры наганій, бо «яўрэйская» тэма ў перадачах беларускай «філіі» паднялася на нябачаны дагэтуль узровень. Вяшчанне сіянізабалася настолькі, што іншы раз слухаеш і думаеш: «А можа гэта не з Мюнхена вядзецца лаянка на СССР? Можна з Іерусаліма?»

Мала таго. Беларускія здраднікі пачалі памагаць сіяністам не толькі словам, але і справай. «Свабода» нядаўна паведаміла:

«Нью-Йорк. Беларускія арганізацыі Злучаных Штатаў і Канады пачалі кампанію па збору дадатковых сродкаў на дапамогу яўрэям, якія перасяляюцца ў Ізраіль з СССР і іншых краін...»

Во нават як!
Вось што на свеце робіцца!

Нам з вамі, чытач, над гэтым варта трохі задумацца. Перш за ўсё ўспомнім, хто ўваходзіць у склад названых «Свабадай» «беларускіх арганізацый». Злачынцы, якія ўцяклі на Запад, ратуючыся

ад народнага гневу: былыя паліцаі, бургамістры, бэцэраўцы і іншыя гітлераўскія халуі. Разам з фашыстамі яны агнём і кулямі ў час вайны вырашалі «яўрэйскае пытанне». Ніколі не забуду, як у Маладзечна гэтыя вылюдкі — гітлераўцы

АНТЫ-СЕМІТЫ НА СІЁНЕ

І паліцаі — кідалі ў нямецкую аўтамашыну маленькіх яўрэйскіх дзяцей. Шпурлялі іх, нібы дрывы: за ножку — і ў кузаў, за ручку або за валасы — і ў кузаў... Потым разам з дарослымі спалілі іх жыўцом у леснічоўцы каля вёскі Цна. Не забуду жудасных кастроў з чалавечых цел у мястэчку Лебедзева — там яўрэяў расстрэльвалі і палілі таксама паліцаі і фашысты.

І так было па ўсёй Беларусі! Сотні, тысячы, дзесяткі тысяч нявінных людзей загінупі толькі таму, што яны — яўрэі. Іх забівалі радавыя зладзюгі-паліцаі. Забівалі Кастусь Мярляк і Стась Станкевіч — той самы, што сёння рыхтуе радыёперадачы «Свабоды». Заклікаў забіваць, крычаў аб ліквідацыі «жыда-камуністаў» са старонак фашысцкіх газет Стука-

ліч. Перад тым, як забіць і спаліць, забойцы здэкаваліся са сваіх ахвяр, рабавалі іх, гвалцілі, вырывалі залатыя зубы... Сам Эйхман радаваўся б, глядзячы на іх д'ябальскую работу.

І вось цяпер лютыя антысеміты нясуць свае дары сіяністам. Цяпер яны крывадушна звягаюць праз Ілжывую амерыканскую радыёстанцыю аб «лёсе савецкіх яўрэяў» — тых яўрэяў, якіх выпратавала ад знішчэння Савецкая Армія.

Антысемітаў з радасцю вітаюць на Сіёне. Сіяністы зусім не бягэжацца, што долары ім падносяць за плямленымі яўрэйскай крывёю рукамі. Яны не звягаюць на рукі — ім важней за ўсё, што ў былых катаў чорныя антыкамуністычныя душы. Што ж датычыць варожасці да савецкага народа і нашай сацыялістычнай дзяржавы, то ў сіяністаў і антысемітаў існуе поўнае адзінства душ.

Быў час, калі Чэслаў Сіповіч і ўся лонданская нацыяналістычная брацтва маллася за перамогу фюрэра. Зараз яны ходзяць маліцца ў сінагогу да рабіна Баўма. Быў час, калі Юрка Стукаліч да хрыпаты ў горле крычэў «юдэн капут». Зараз ён слухыць сіяністу Веінбаўму. І ўсе разам збіраюць грошы для сіянісцкага «Юнайтэд джуніш апіл».

Можна не сумнявацца, што антысеміты з ног сабіюцца, правядуць чарговую «Імпрэзу», разыграюць «лятарэю» і назначаную суму абавязкова збіруць. Вядома, не «на дапамогу яўрэям» — на дапамогу антываевым мерапрыемствам сіяністаў. Бо што датычыць нянавісці да Савецкай краіны, дык станкевічы-стукалічы гатовы зрабіць усё, што ім гаспадары загадаюць. — Ісці расстрэльваць з аўтаматамі або папрашайнічаць з кашалькамі ў руках.

СКАРБЫ ПЯЦІ СТАГОДДЗЯЎ

Гэта пісьмо прыйшло ў беларускую сталіцу з вострава Сардзінія. У канверце былі вершы і прыпіска: «Мне 31 год, я рабочы, у час абедзеннага перапынку напісаў верш, прывеччаны Гагарыну, які пасылаю вам. Сальваторэ Кау, Кальяры, Італія».

Пісьмо было адрасавана Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна. І хоць яе работнікі так і не здагадаліся, чаму жыхар вострава Сардзінія прыслаў свой верш менавіта ў Мінск, старонка з машынапісным італьянскім тэкстам заняла сваё месца ў буйнейшым кнігасховішчы рэспублікі.

Нямала цікавага можна знайсці сярод пяці мільёнаў тамоў, якія мае галоўная бібліятэка Беларусі. Заснаваная паўстагоддзя назад на базе невялікай універсітэцкай бібліятэкі, нацыянальная калекцыя кніг з году ў год папаўнялася рэдкімі выданнямі і экзэмплярамі ўсіх беларускіх навінак. Прыватныя зборы вучонага — філалага Я. Карскага, вядомага гісторыка-славяназнаўцы У. Пічэты, этнографа М. Янчука і іншых відных дзеячоў беларускай на-

вукі і культуры значна ўзбагацілі фонд нацыянальнай бібліятэкі. Да пачатку Вялікай Айчыннай вайны тут налічвалася ўжо каля двух мільёнаў тамоў, сярод якіх былі ўнікальныя краязнаўчыя калекцыі, старадрукаваныя кнігі XIV—XV стагоддзяў, рэдкія выданні на многіх мовах.

Фашысцкія акупанты паварварску разрабавалі і знішчылі гэта багацце. Найбольш каштоўныя кнігі былі вывезены ў Германію. Частку з іх удалося адшукаць пасля вайны, аднак многія бібліяграфічныя рэдкасці зніклі. Тым не менш у праз некалькі год кніжны фонд бібліятэкі перавысіў даваенны ўзровень.

Сёння гэта буйнейшы ў Савецкім Саюзе і, пэўна, у свеце збор беларускай кнігі і перыядыкі, а таксама літаратуры аб Беларусі. Друкаваныя матэрыялы на многіх мовах характарызуюць мінулае і сучаснае беларускага народа. Тут захоўваюцца першыя газеты на беларускай мове «Наша доля» і «Наша ніва», першыя выданні твораў класікаў беларускай літаратуры Дуніна-Марцінкевіча,

Багушэвіча, Багдановіча, Купалы, Коласа. У бібліятэцы прадстаўлена амаль уся друкаваная прадукцыя Савецкай Беларусі.

Багатая і калекцыя рускай кнігі. У ёй больш за два мільёны тамоў: творы мастацкай літаратуры, шматлікія зборнікі гістарычных дакументаў, манюграфіі, даведнікі, падручнікі. Сюды паступаюць экзэмпляры найбольш значных навінак, выдадзеных на тэрыторыі Савецкага Саюза.

Унікальныя бібліяграфічныя каштоўнасці сабраны ў фондзе рэдкай і старадрукаванай кнігі. Гэта айчынныя і замежныя выданні, якія выйшлі ў свет да 1800 года. З кніг XIX—XX стагоддзяў у фонд трапляюць толькі асабліва каштоўныя кнігі — рукапісы, першыя выданні, тамы з аўтаграфамі выдатных людзей, а таксама кнігі, якія вызначаюцца мастацкім і паліграфічным афармленнем.

У фондзе рэдкай кнігі захоўваецца першае выданне I тома «Капіталу» Карла Маркса, якое выйшла ў Гамбургу ў 1867 годзе, і першы пераклад яго на рускую мову, выдадзены ў 1872 годзе (раней англійскага і французскага). Есць тут і экзэмпляр вядомай працы Фрыдрыху Энгельса «Паходжанне сям'і, прыватнай уласнасці і дзяржавы», надрукаваны яшчэ пры жыцці аўтара. Побач можна ўбачыць раннія работы У. І. Леніна «Новы фабрычны закон» (Жэнева, 1899), «Развіццё капіталізму ў Расіі» (1899), «Што рабіць?» (Штутгарт, 1902) і іншыя. Вялікую бібліяграфічную каштоўнасць маюць нелегальныя выданні рускіх рэвалюцыйных груп «Вызваленне працы», «Народная воля», камплекты герцаўнаўскіх выданняў «Полярная звезда» і «Колокол», падшыўкі ленінскіх газет «Искра», «Вперед» і «Пролетарий».

Сярэдневяковы друк прадстаўляюць інкунабулы — велізарныя фаліяты, выдадзеныя ў Заходняй Еўропе да 1500 года. Сярод іх — першае выданне «Боскай камедыі» Дантэ, прадукцыя вядомай венецыянскай друкарні Альдаў (XV—XVI), галандскіх друкароў Эльзевіраў (XVI—XVII). Тут захоўваюцца таксама два ўнікальныя фаліяты: «Евангелле ўчыцельнае», выдадзенае ў 1517—1519 гадах заснавальнікам рускага кнігадрукавання Іванам Фёдаравым і яго вучнем Пятром Мсціслаўцам, і «Біблія», выпушчаная ў свет выдатным славянскім асветнікам і беларускім першадрукаром Францыскам Скарынай. Гістарычную каштоўнасць маюць таксама падручнікі эпохі Пятра I — «Арыфметыка» Ляонція Магніцкага і «Граматыка» Мяленція Сматрыцкага.

Зарубежныя выданні сабра-

ны ў фондзе замежнай літаратуры, які налічвае каля мільёна экзэмпляраў кніг, часопісаў, газет і іншых друкаваных матэрыялаў. Яны паступаюць сюды па сістэме міжнароднага кнігаабмену з 29 краін свету. Сярод карэспандэнтаў кніжнага цэнтра Беларусі — бібліятэкі кангрэса ЗША і Брытанскага музея, нацыянальныя кнігасховішчы Аўстраліі, Індыі, Канады, Мексікі, Францыі, Швецыі, Японіі і многіх іншых дзяржаў.

Найбольш актыўны абмен вядзецца з сацыялістычнымі краінамі, і ў першую чаргу з бліжэйшымі суседзямі Беларусі — Польскай Народнай Рэспублікай. Узаемавыдныя кантакты з беларускай нацыянальнай бібліятэкай падтрымліваюць кніжныя цэнтры Варшавы, Кракава, Лодзі, Вроцлава і іншых польскіх гарадоў.

З кожным годам расшыраюцца міжнародныя сувязі буйнейшай беларускай бібліятэкі. Нядаўна ўстаноўлены кантакты з нацыянальнай бібліятэкай у Мадрыдзе і кніжным цэнтрам партугальскага горада Каімбра, які выслае зборнікі навуковых работ мясцовага ўніверсітэта ў абмен на літаратуру па батаніцы, выдадзены ў Беларусі.

Прыкладна 30 тысяч тамоў штогод прадстаўляецца ў часовае карыстанне чытачам іншых бібліятэк. Запыты на беларускую кнігу прыходзяць з усіх канцоў Савецкага Саюза, а таксама з многіх зарубешных краін. У мінулым годзе міжбібліятэчны абанемент выканаў больш за сорок замежных заказаў.

Якога роду літаратура цікавіць зарубешнага чытача? Аднак на гэта пытанне можна адказаць, прагледзеўшы картатэку заказаў міжбібліятэчнага абанемента. Дзяржаўная бібліятэка ў сталіцы Венгрыі праслала запыт на кнігу па заалогіі, выпушчаную беларускім выдавецтвам «Вышэйшая школа». У адрас Дзяржаўнай тэхнічнай бібліятэкі Чэхаславакіі высланы зборнік навуковых работ Інстытута цепла- і масаабмену Акадэміі навук БССР. Лонданская нацыянальная бібліятэка зацікавілася манаграфіяй «Праблемы майстарства ў вывучэнні і выкладанні мастацкай літаратуры». У Нью-Йорк адпраўлены матэрыялы даследаванняў па гісторыі Мінска і дзейнасці Францыска Скарыны.

Многа кніг, часопісаў, газет і іншых друкаваных выданняў на розных мовах паступае ў Дзяржаўную бібліятэку БССР.

У сучасны момант фонды галоўнага кнігасховішча Беларусі штогод павялічваюцца амаль на чвэрць мільёна адзінак друкаванай прадукцыі. Асабліва хутка расшыраецца сектар тэх-

нічнай літаратуры, які мае больш за 300 тысяч экзэмпляраў спецыяльных выданняў.

Побач з традыцыйнымі відамі друкаванай прадукцыі ў апошні час усё большую папулярнасць набываюць новыя: выяўленчыя і музычныя матэрыялы, гуказапісы, мікрафільмы. Нотная калекцыя бібліятэкі ўключае ў сябе больш за 50 тысяч музычных твораў і зборнікаў, у якіх прадстаўлены ўсе жанры — ад буйнейшых сімфанічных твораў да папулярных масавых песень. Фонд гуказапісу налічвае звыш дзюх тысяч грамплацінак з твораў рускай, савецкай і зарубешнай класікі ў выкананні выдатных музыкантаў і спевакоў.

Штогод дванаццаць спецыялізаваных чытальных залаў наведвае ў сярэднім сорок тысяч чалавек, якім выдаецца больш за два мільёны экзэмпляраў розных друкаваных выданняў. Акрамя таго, галоўная бібліятэка рэспублікі аказвае метадычную дапамогу дваццаці тысячам беларускіх бібліятэк, якія абслугоўваюць больш за шэсць мільёнаў чытачоў.

Кожны месяц бібліяграфічны цэнтр рэспублікі рассылае ва ўсе гарады і раённыя цэнтры бюлетэнь «Новыя кнігі БССР». Гэты бюлетэнь дае поўную інфармацыю не толькі аб кнігах, што выйшлі з друку, але і расказвае аб літаратуры, якая рыхтуецца да выпуску. Бюлетэнь таксама паведамляе аб тым, што друкуецца аб Беларусі за яе межамі. Кожная навінка суправаджаецца спецыяльным індэксам, што ўказвае, якой бібліятэцы — гарадской, раённай або сельскай — рэкамендуецца набыць гэту кнігу.

15 верасня Дзяржаўная бібліятэка, якая носіць імя заснавальніка Савецкай дзяржавы Уладзіміра Ільіча Леніна, адзначыла сваё пяцідзясяцігоддзе. Яе юбілей супадае з дзюма іншымі знамянальнымі падзеямі — 50-годдзем утварэння СССР і Міжнародным годам кнігі. Такім чынам, дзень нараджэння галоўнай бібліятэкі Беларусі стаў трайным святам для яе шматлікіх сяброў.

Аркадзь КАРЭЛІН.

НА ЗДЫМКАХ: Дзяржаўная бібліятэка БССР імя У. І. Леніна — галоўны ўваход; супрацоўніцы бібліятэкі Н. ГРЫНЧУК [злева] і І. СМЫКАВА ў сховішчы старадрукаванай і рэдкай кнігі.

Фота У. ЛУПЕЙКІ.

НАМ І НАШЫМ НАШЧАДКАМ

[Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.]

— Раскажыце, калі ласка, крыху больш падрабязна пра ўмовы палявання ў рэспубліцы.

— Паляўнічыя ў нас аб'яднаны ў таварыствы, за імі замацаваны пэўныя ўгоддзі. Арэнды паляўнічых не плацяць, але з'яўляюцца поўнымі гаспадарамі ўгоддзяў і клапацяцца аб падкормцы жывёл зімой, назіраюць за ростам палюў, выконваюць іншыя гаспадарчыя работы. Таварыства звычайна рэгулюе і правядзенне паляўнічага сезона. Паляванне ў нявызначаны тэрмін лічыцца браканьерствам і караецца.

Дазвол на разавое паляванне на пушных звяроў ці птушак

(пуцёўка) каштуе ўсяго 50 капеек. А дазвол на адстрэл лася (ліцэнзія) — 60 рублёў, дзіка — 20. Але ж аматару (прафесіяналаў-паляўнічых у рэспубліцы няма) не заўсёды патрэбен трафей і выглядае тушы. І тут дзяржава ідзе на сустрэчу паляўнічым, дае бясплатную ліцэнзію тым, хто здае забітага лася ці дзіка дзяржаве. Трафеем, зноў жа бясплатным, становяцца рогі. А грошы, атрыманыя ад здачы мяса, пералічваюцца таварыству, членам якога з'яўляецца паляўнічы. Большая частка сродкаў ідзе на будаўніцтва домікаў, лодачных станцый, на куплю лодак ці рыштунку, кармаю для жывёл. Некаторыя таварыствы нават набылі рэфрыжэратары.

— Свежая дзічына прадаецца ў спецыялізаваных магазінах у гарадах рэспублікі. І вось ужо некалькі год прыкладна трэцяя частка яе ідзе за мяжу. Рэспубліка па экспарту мяса ласёў і дзікоў займае першае месца ў Саюзе.

— Наколькі мне вядома, сабраўнае племя ў Беларусі складае трэцюю частку агульнасаюзнай колькасці гэтых каштоўных звяроў.

— Так, пачаты ўжо прамысел іх. Каля тысячы шкурак штогод атрымліваюць нашы нарыхтоўчыя арганізацыі.

— Мы ўсё больш гаворым аб выкарыстанні прыродных багаццяў. Як гэта звязваецца непасрэдна з аховай іх?

— У Беларусі створаны тры

запаведнікі, два комплексныя, пяць гідралагічных і пяць паліўнічых заказнікаў рэспубліканскага значэння. Назіранні і навуковыя даследаванні, што праводзяцца тут, дапамогуць вызначыць аптымальныя адносіны паміж чалавекам і біясферай, намеціць мяжу, за якую чалавек не павінен заходзіць у сваім актыўным пераўтварэнні наваколя.

Крыху больш за дзесяць год працуе Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па ахове прыроды, здзяйсняючы як бы надведамасны кантроль над прадпрыемствамі і арганізацыямі, а вынікі яго дзейнасці ўжо адчувальныя. Наш вопыт работы зацікавіў урады Узбекістана, Арменіі, РСФСР і іншых рэспублік.

— Праблема «чалавек і прырода» хвалюе людзей усяго свету. Ёю займаюцца шматлікія міжнародныя арганізацыі, органы ААН. Які ўклад Беларусі ў агульныя намаганні?

— Прадстаўнікі нашай рэспублікі ўдзельнічаюць у рабоце амаль усіх савецкіх дэлегацый і прадстаўніцтваў на міжнароднай арэне, звязаных з аховай прыроды. Беларусь добрасумленна выконвае ўсе пункты дагавору аб ахове пагранічных вод, які падпісалі Польшча і СССР. У адпаведнасці з заключанымі пагадненнямі нашы вучоныя супрацоўнічаюць або будуць супрацоўнічаць з калегамі з Канады, Францыі, ЗША ў галіне аховы прыроды.

Не толькі мы, але і будучыя пакаленні павінны мець магчымасць карыстацца ўсімі дабротамі, якія дае цудоўная прырода нашай планеты — Зямлі.

«АД РОДНЫХ НІЎ...»

НОВАЯ ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ СТУЖКА МІНСКОЙ СТУДЫІ ТЭЛЕБАЧАННЯ

Нарадзіўся новы чалавек — значыць, быць вялікаму святу. Яно выходзіць за парог, крочыць па вясковай вуліцы, ступае ў дзверы. Свята ў адной хаце — свята ў цэлым краі. Завіхаецца каля печы гаспадыня, з пылу-жару здымае румяных пёўнікаў, майстры-ўмельцы — ганчары, сталяры, ткачыкі — бяруцца за свае прылады і інструменты. Яны прынясуць свае дзівосныя падарункі немаўляці, жадаючы яму здароўя і шчасця, багата і ўдачы.

Так пачынаецца новы тэлевізійны фільм «Ад родных ніў...» Мінскай студыі тэлебачання, створаны рэжысёрам Валерыем Басавым па сцэнарыі Віктара Карамазова (аператар Аркадзь Міцюля, мастак Барыс Рэпін, рэдактар Міхаіл Клебановіч).

— У стужцы мы імкнуліся расказаць аб народнай творчасці, аб мастацтве, якое бярэ сваю прыгажосць ад родных ніў, ад мудрасці народа і яго беспамылковага тонкага густу, аб звычайных абрадах, што прыйшлі да нас з глыбіні стагоддзяў, — гаворыць В. Басаў. — У цэнтры фільма — абрады і цырымоніі, звязаныя з нараджэннем новага чалавека.

Здаецца, усе самыя яркія фарбы, што стварыла чараўніца-прырода, расквецілі сялянскую хату. Камера спыняецца на ажурных фіранках, тканых поцілках і дыванах, на прыгожых ручніках, што вісяць у чырвоным кутце, на рамках са шматлікімі сямейнымі фатаграфіямі, затрымаецца на сучасным і ўсё ж вельмі традыцыйным убранні беларускай хаты.

Дзверы не зачыняюцца, ідуць і ідуць госці. Жанчыны ў тканых чырвона-белых хустках, завязаных клубком, у шарсцяных клятчатых панёвах паверх чырвоных, зялёных, фіялетава-спадніц, у расшытых кашулях. Кожны ўзор на іх мае

сваю назву — «цыганы», «зубатыя цыганы», «храсці», «бярвенне». Зараз цяжка сказаць, адкуль яны прыйшлі ў неглюбскі нацыянальны касцюм. Але, напэўна, у гэтых назвах нейкая старонка гісторыі вёскі, часцінка жыцця яе былых жыхароў. А дзе яшчэ, акрамя Неглюбкі, сустранеш такі пояс з «кікіцамі»? (Прыводзяцца назвы так, як яны жывуць у мове неглюбскіх жыхароў).

Не менш прыгожыя касцюмы і іншыя месцы Беларусі. У іх апранутыя артысты з самадзейнага этнаграфічнага ансамбля «Лявоніха», што прыехалі з Трасцянікі. Яркія, чырвоныя андаракі, расквечаныя рознакаляровымі палоскамі, белыя з вышуквай фартухі і кофты. Галаўны ўбор — хустка-намётка з доўгімі канцамі, вышытая над ілбом і на канцах.

Госці сабраліся на радзіны. Кожны з іх прынёс з сабой не чатыры міскі з чатырма рознымі стравамі, як было завядзена даўней, а багатыя падарункі.

За сталом у кутце — кум, кума і баба. За бабай — галоўнае слова. Яна карыстаецца асаблівай павагай на вёсцы, мусіць, яшчэ з тых даўніх часоў, калі яна была асноўнай памочніцай і дарадчыцай маладой маці. У ролі бабы — неглюбская ткачыца Ефрасіня Суглоб. Здаецца, немагчыма было падабраць артыстку, больш адпаведную такой ролі.

Высокая, мажняя, румяная, а вочы так і блішчаць, так і іскрацца веселасцю. А вось традыцыйная «бабіна каша» ў гліняным гаршку, прыхаваная пад ручніком. Баба хваліць сваю кашу, жадаючы зрабіць гасцей больш шчодрымі і падатлівымі. А тыя спрачаюцца з ёю. Нарэшце наважыўшыся пакласці канец таргам і запрашаючы гасцей паказаць падарункі, баба нараспеў гаворыць:

Паспрабуйце, гасцейкі, бабіну кашу.
А дзе ж падаруначкі вашы!..

Гучаць тосты за здароўе нованароджанага. Кум разбівае гаршчок з «бабінай кашай», і пачынаецца парад падарункаў і сувеніраў. Кружачка пад музыку драўляных зубры і гліняныя Лявоніхі, скачучы саламяныя конікі, зіхацяць у яркім святле керамічных гладышы і міскі, інкруставаныя куфэркі, самых розных колераў і адценняў поцілкі, сурвэткі, дываны, ручнікі...

У фільме мы бачым не толькі творы народнага прыкладнага мастацтва, але і тых, хто іх стварае.

Міхаіл Пушкар вядомы як стваральнік дробных керамічных фігурак. Гэта персанажы, узятыя з фальклору або проста з жыцця, зробленыя з добрым гумарам і вялікай любоўю.

У фільме знята за работай Таісія Агафоненка — дачка вядомай брэсцкай майстрыхі Веры Гаўрылюк, якая аднавіла старажытны беларускі промысел — пляценне з залацістай саломкі.

Станіслаў Адамовіч прывёз вырабы івянецкай керамікі.

Мне здаецца цікавым і яшчэ адзін удзельнік гэтага фільма — неглюбскі сталяр Пётр Прыходзька. Ён робіць гармонікі. Выдатныя інструменты, якія цяняцца за чудаўны чысты гук і прыгожае знешняе афармленне, просяць прыслаць у Хабараўск і Якуцію, Тулу і Кіеў. «Калі гармонік трапіць у добрыя рукі, то можа паслужыць і 25 год, і болей», — так расказвае пра свае інструменты Пётр Прыходзька...

Беларускія народныя мелодыі гучаць у фільме ў выкананні Пастаўскага самадзейнага аркестра народных інструментаў, старадаўняй беларускай народнай абрадавай песні сляваюць артысты этнаграфічнага ансамбля «Лявоніха». Сяляне іграюць сцэны са свайго ўласнага жыцця, паказваюць вырабы свайго самабытнага, тонкага мастацтва. Каб даць глядачам больш поўнае ўяўленне аб беларускіх майстрах-ўмелцах і іх рабоце, аўтары фільма паказваюць гатовыя сувеніры і працэс іх вытворчасці.

Ужо адбылася прэм'ера тэлефільма «Ад родных ніў...». Хутка ён выйдзе на экраны кінатэатраў. Яркая, імклівая, насычаная багатым этнаграфічным матэрыялам стужка прынясе вялікае задавальненне глядачам.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

УЗНЯЛАСЯ ТЭАТРАЛЬНАЯ ЗАСЛОНА

У сталіцы Беларусі пачаўся новы тэатральны сезон.

Першым падняў заслону Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя Горкага. Ён паказаў папулярную п'есу А. Арбузава «Казкі старога Арбата». Гледачы ўбачаць на гэтай сцэне новы спектакль — «Мілы лгун» з удзелам народнай артысткі СССР А. Клімавай і заслужанага артыста БССР Ю. Сідарава. Некалькі пазней адбудзецца другая прэм'ера — «Чалавек з боку» па п'есе І. Дварэцкага.

Дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы пачаў новы тэатральны сезон традыцыйнай «Паўлінкай». Купалаўская афіша, як заўсёды, цікавая. Мінчане ўбачаць два новыя спектаклі, прэм'еры якіх адбыліся ў канцы мінулага сезону: «Уноч зацымненя месяца» па п'есе М. Карыма і «Разбуранае гнездо» па драме Я. Купалы. У гэтым сезоне гледачы ўбачаць таксама спектаклі «Лесвіца славы» Э. Скрыбы і «Вясёлы тракт» П. Васільева.

На рэкламных шчытах пакуль няма афіш Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР. Калектыў рыхтуецца да паездкі ў Гомель. Тут у канцы верасня адбудзецца двухтыднёвы гастролі, у час якіх тэатр пакажа пяць опер і чатыры балеты. Пасля вяртання ў сталіцу сезон адкрыецца операй «Пікавая дама». Гледачы ўбачаць новую пастаўку балета «Раймонда». У рэпертуарным плане — опера «Міндзія» грузінскага кампазітара А. Тактакішвілі і балет Б. Асаф'ева «Бахчысарайскі фантан».

Рыхтуюцца да новага сезону і астатнія мінскія тэатры. Напружаная работа ідзе ў Тэатры юнага гледача. Тут заканчваецца работа над п'есай-казкай літоўскай пісьменніцы Віялеты Пальчынскай «Я даганяю лета». Другой прэм'ерай стане спектакль «Беларускія вадзівілі», у які ўключаны п'есы Янкі Купалы і Міхася Чарота.

Канцэрт-спектакль «Палымаяная скрыпка» выпускае Беларускі дзяржаўны тэатр музычнай камедыі. Спектаклем «Жар-птушка» на музыку Ігара Стравінскага парадуе юных гледачоў тэатр лялек. Тут жа пойдзе п'еса Яніса Райніса «Залаты конь».

С. РАТГАУЗ.

КНІЖНАЯ ВЫСТАЎКА

У Мінску, у Доме работнікаў мастацтваў, адбылася Усесаюзная перасойная кніжная выстаўка, прысвечаная 50-годдзю ўтварэння СССР. Яна арганізавана ў праграме мерапрыемстваў па правядзенні Міжнароднага года кнігі, аб'яўленага Генеральнай Асамблеяй ЮНЕСКО на прапанову Савецкага Саюза.

Вялікую цікавасць у наведвальнікаў выстаўкі выклікала экспазіцыя Беларускай ССР, у якую ўключаны выданні «Большавіцкая газета «Правда» ў Беларусі», «Беларуская Савецкая Энцыклапедыя», першы том «Гісторыі Беларускай ССР», фотаальбом «Хатынь», удастоены дыплама першай ступені трынаццатага ўсесаюзнага конкурсу, кнігі беларускіх аўтараў — лаўрэатаў Ленінскай і Дзяржаўнай прэмій.

Удзельнікі танцавальнага ансамбля «Зорачка», створанага пры Мінскім палацы піянераў і школьнікаў, часта выступаюць перад сваімі равеснікамі, што жывуць у сельскай мясцовасці. Адзін з такіх канцэртаў адбыўся ў Сакольніцкай сярэдняй школе Маладзечанскага раёна, у час якога быў зроблены гэты здымак. Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

ЧАС ЖНІВА

НОВАЯ кніга вершаў Генадзя Бураўкіна называецца кротка — «Жніво». У жыцці кожнага чалавека рана ці позна наступае час, калі ён падводзіць вынік зробленаму. Кніга паэта — лагічнае завяршэнне пэўнага этапу яго шляху, пад'ём, які пераадолены па схілах пошукаў да вяршыні новага вопыту. У гэтым сэнсе ўсякі новы твор паэта заўсёды вынік, вобразна кажучы — жніво.

Які ж ураджай вырастае ў сабраў Генадзь Бураўкін, якая частка застаецца ў засеках нашай памяці, каб прарасці ў душы дзіўнымі парасткамі пшчоты да людзей, любові да Радзімы?

У Генадзя Бураўкіна ёсць свой пункт маральнага адліку, ад якога трэба вымяраць адлегласць, пройдзеную ім да сэрца чытача. Гэта «Майская просінь» — першая кніжка, першая сяўба, абяцанне будучага ўраджаю. Цяпер, чытаючы «Жніво», міжволі ловім сябе на думцы: жніво адбылося, і ты быццам адчуваеш на далонях важкія залатыя зярняты, ачышчаныя ад мяккіны, быццам адчуваеш смак надзённага хлеба жыцця, якому мы заўсёды аддаём перавагу, як сказаў паэт Сяргей Нараўчатаў, перад прытарным пірожным жыццём прыдуманнага, упрыгожанага.

Проста і ўсхвалявана, захопліваючы напружанасцю лірычнага канфілікту, піша паэт аб працоўным шляху чалавека, які з узростам спасцігае асновы жыцця. Аб тым, якое яно кароткае, але як важна своечасова зразумець, «што праўда на свеце адна — без крупіны маньі, што шчасця на свеце няма без свайі стараны, і нідзе не схавання ад сынавых ясных вачэй, і на свеце тады жыць намнога цяжэй і лігчэй».

Гэтым радкам паэт надаў зарад высокага лірызму, які нібы цэментуе паэтычную публіцыстыку Генадзя Бураўкіна, робіць яго вершы сапраўды грамадзяскімі. Ад-

крытая, напорыстая манера пісьма, якая часта набліжаецца да палемікі, была ўласціва Генадзю Бураўкіну і раней. Аднак у новай кнізе вершаў яна стала больш дынамічнай. Гэта апошняя ўласцівасць паэзіі праяўляецца ў стрыманасці, строгаści формы. Унутраная сабранасцю, канцэнтрацыяй думкі і пачуцця вызначаецца верш «Камісары»:

З гадоў, калі неба
красалі
Узнятыя гневам клінікі,
Прыходзяць да нас
камісары —
Духоўныя нашы бацькі.
На вуснах іх — марш
недапеты,
Упартыя словы надзей.
І кулямі партблэты
Прыпыты да юных
грудзей.

Так жа спакойна і мужна напісана астатняя частка верша.

Яшчэ ў 1967 годзе, пасля выхаду ў свет чарговай кнігі паэта «Дыханне», крытыкі адзначалі, што ў Генадзю Бураўкіна асабістае жыццё яго лірычнага героя ўспрымаецца як працяг вялікага шляху бацькоў, што ў вершах выразна прасочваецца дарога пакаленняў. Гэты матыў духоўнай прыналежнасці да людзей-герояў, якія здзейснілі рэвалюцыю, пераймальнасці іх спраў і дум выразна гучыць у зборніку «Жніво». Вершы «Хто раней, хто пазней», «Камісары», «Хто палюе на сініцу», «Час хаду ў новы дзень прыспешвае» і іншыя складаюць псіхалагічны стрыжань

кнігі, вобразна кажучы, утвараюць хрыбет, ад якога залежыць пастава.

Аб ваенным цыкле вершаў трэба сказаць асобна.

Генадзь Бураўкін не належыць да ліку людзей, «якія ведалі, як слабе паводзіць па абодва бані ад мушкі». Ён не быў на фронце, але бачыў голад і хваробы, чорныя коміны хат, спаленых фашыстамі, слёзы маці. Гэтага было так многа для сэрца, якое ўмеє бачыць!

Ёміста і поўна здолеў паэт выказаць нязмоўклае рэха вайны:

У лясках
Чужынаў косці
Дажываюць.
А былых салдатаў
Кулі
Даганяюць.
...Не закрыцца
Ні акапам,
Ні бранёю,
Ні мінулай
Пераможнаю
Вайною.
Тыя кулі,
Што калісь
Заселі ў целе,
Даліцелі ўсё ж
Да сэрца,
Даліцелі...

На такой жа высокай ноце гучаць многія строфы ў паэме «Хатынскі снег», у вершах «Перамога», «Мінскі трыпціх», «Не спіць салдат».

Літаратурны абрыс апошняй кнігі Генадзя Бураўкіна будзе не поўны, калі не скажаць аб старонках, прысвечаных сённяшніму дню. Гэты дзень паўстае ва ўсёй свайі велічы ў «Паэме растання», прысвечанай памяці Юрыя Гагарына, у вершах «Кампрамісы», «З сонцам», «Мы хочам зразумець галактык мову» і многіх іншых.

Паўсядзённасць, якая нараджае цуды, наша шматгранная рэчаіснасць, сплаўленая з памяццю аб гераічным мінулым савецкага народа, — гэтым жыве паэзія Генадзя Бураўкіна.

Юрыі САПАЖКОЎ.

ЗОЛАТА, ЗДАБЫТАЕ Ў МЮНХЕНЕ

У заходнегерманскім горадзе Мюнхене пагасла полымя Алімпійскага агню, абвясціўшы аб заканчэнні XX летняй Алімпіяды, самай буйной і прадстаўнічай у гісторыі спорту, сабраўшай 10 з паловай тысяч удзельнікаў са 122 краін свету.

Сярод шматлікіх рэкордаў, устаноўленых у Мюнхене, адзін найбольш уражлівы і пераканаўчы — 50 залатых узнагарод са 195 заваявала каманда адной краіны. І гэта краіна — Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Па любой сістэме падліку спартсмены СССР на першым месцы. Выдатна выступілі ў Мюнхене савецкія барцы, гімнасты, ватэрпалісты, коннікі, пяціборцы, валеібалісты, фехтавальшчыцы, лёгкаатлеты, весляры. 209 чалавек — больш паловы каманды — вярнуліся на Радзіму з алімпійскімі медалямі. Важкі ўклад у гэту слаўную перамогу ўнеслі спартсмены нашай рэспублікі. Аб выступленні беларускіх алімпійцаў на XX Гульніх мы расказваем чытачам.

СПЕЦЫЯЛІСТЫ чакалі, што прадстаўніца савецкай каманды Вольга Корбут выступіць удаля. Але большасць гледачоў, запоўніўшых трыбуны «Шпортхале», не ведала, што праз некалькі хвілін іх прыхільнасць і бурныя апладысменты будуць адроджаны гэтай невялічкай дзяўчынай (інакш цяжка назваць Олю, нягледзячы на яе поўныя семнаццаць год), якая замярла на гімнастычным памосце перад пачаткам вольных практыкаванняў.

Першы акорд, і зала спачатку з увагай, потым з захапленнем сочыць за каскадам унікальных элементаў. Хлапечая смеласць і дзявочая пластычнасць, спартыўнасць і прыгажосць — а ўсё разам хвалюючае відовішча, якое ўзнагароджваецца высокай ацэнкай суддзяў—9,75 бала.

Пасля гэтага выступлення кожнае з'яўленне маленькай спартсменкі выклікала бурныя воплескі гледачоў. Гімнастка з беларускага горада Гродна стала любімай мюнхенцаў. Не было ніводчай газеты ў ФРГ, якая б не змясціла партрэт Вольгі Корбут. «Кожнае яе выступленне, — пісала «Абендцайтунг», — суправаджалася нябачанымі дагэтуль авацыямі і воклічамі захаплення». «Не толькі 11 тысяч гледачоў былі зачараваны, — уторыла ёй «Эюддойчэ цайтунг», — але і суддзі павінны былі ўлюбіцца

ў гэты камбінацыі. Яны павінны былі ацэньваць фантастычны клас, не судзіць яго».

Побач з В. Корбут на алімпійскім памосце выступалі беларускі Тамара Лазаковіч з Віцебска і Антаніна Кошаль з Мінска. Разам з Людмілай Турышчавай з Грознага, Любоўю Бурдой з Варонежа і грузінскай гімнасткай Эльвірай Саадзі яны сталі пераможцамі ў камандным першынстве і заваявалі камандзе СССР першы залаты алімпійскі медаль.

Выпадковы зрыў на любімым снарадзе — бярвяне не дазволіў Вользе Корбут прымаць удзел у барацьбе за званне абсалютнай алімпійскай чэмпіёнкі. Ёю стала Л. Турышчава, бронзавы медаль атрымала Т. Лазаковіч. Але калі разыгрывалася першынство на асобных снарадах, Вольга ўзяла рэванш. Каварнае бярвяне скарылася і прынесла гродзенскай гімнастцы алімпійскае золата. Яна была першай і ў вольных практыкаваннях, а ў практыкаваннях на брусьях — другой. Тамара Лазаковіч атрымала сярэбраны медаль за практыкаванні на бярвяне і бронзавы за вольныя. Пяць залатых, два сярэбраныя, два бронзавыя — столькі алімпійскіх медалёў прывезлі з Мюнхена гімнасты нашай рэспублікі. Да іх трэба дадаць яшчэ два сярэбраныя медалі, заваяваныя беларускімі гімнастамі Аляксандрам Малеевым і

Беларускія фехтавальшчыцы Алена **НОВІКАВА** і Таццяна **САМУСЕНКА**.

Вольга **КОРБУТ**.

Уладзімірам Шчукіным у камандным першынстве.

КАЛІ Вольга Корбут упершыню чула на Алімпійскіх гульніх гімн сваёй краіны, выкананы ў гонар яе перамогі, то для Аляксандра Мядзведзя гэта была трэцяя Алімпіяда. Тры разы запар — у Токію, Мехіка і Мюнхене ўзімаўся чырвоны сцяг з сярпом і молатам, абвясчаючы перамогу праслаўленага беларускага барца. Сяміразовы чэмпіён свету, трохразовы алімпійскі чэмпіён — такога выніку яшчэ не дабіваўся ні адзін барзец. Калі прагучаў фінальны гонг апошняга нялёгкага алімпійскага бою ў Мюнхене, неперажыты Мядзведзь стаў на калені перад барцоўскім дываном і пацалаваў яго. І ўсе, хто бачыў гэта, зразумелі: барец развітаецца са спортам. Так, Аляксандр Мядзведзь пакінуў барцоўскі дыван, але тое, што зрабіў на ім 35-гадовы мінчанін, нельга назваць інакш, як спартыўны подзвіг.

ЯШЧЭ адна беларуская спартсменка пасля перамогі на XX Алімпійскіх гульніх развіталася з вялікім спортам. За плячымі Таццяны Самусенкі, 34-гадовага інжынера з Мінска, выдатны спартыўны шлях і вышэйшыя спартыўныя тытулы. Гэта чацвёртая Алімпіяда выдатнай фехтавальшчыцы. У Рыме было золата, у Токію сярэбро, у Мехіка зноў золата. Цяпер Мюнхен. Турнір мацнейшых рапірыстак свету. Фінальная сустрэча зборных Савецкага Саюза і Венгрыі.

За каманду СССР выступаюць дзве мінчанкі — Таццяна Самусенка і Алена Новікава і дзве масквічкі — Галіна Гарохава і Аляксандра Забеліна. Імёны ўсіх чатырох добра вядомы ў фехтавальным свеце. Але венгерскія спартсменкі — моцныя і небяспечныя праціўнікі. Яны гэта даказалі, калі ў ходзе сустрэчы давалі лік да 4:1 у сваю карысць. Неабходна перамога, каб змяніць ход ба-

рацьбы. На дарожку выходзіць Самусенка. З усмешкай, спакойна. Адзін укол, другі... Бой выйгран. І каманда нібы працнула. Савецкія спартсменкі перамаглі.

Міжнародны аўтарытэт савецкіх фехтавальшчыкаў высокі, але на Алімпійскіх гульніх нашым шаблістам яшчэ ні разу не ўдавалася заваяваць залаты медаль у асабістым турніры. Гэта зрабіў у Мюнхене мінчанін Віктар Сідзяк.

ДЛЯ САВЕЦКІХ баскетбалістаў Гульні ў Мюнхене былі пятымі. На ўсіх папярэдніх Алімпіядах яны ўзімаліся на п'едэстал гонару, але вышэйшая ступенька заставалася для іх недасягальнай: яе заўсёды займалі баскетбалісты са Злучаных Штатаў Амерыкі.

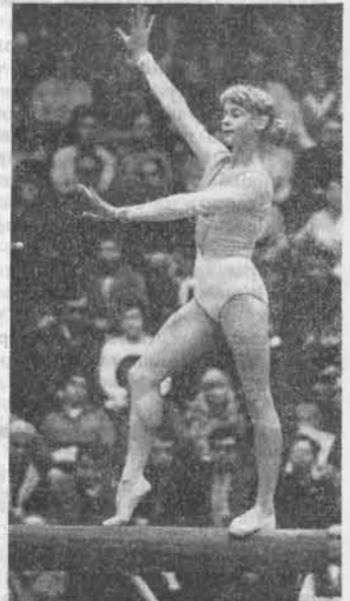
У Мюнхене к фіналу прыйшлі каманды СССР і ЗША. Матч, які адбыўся напярэдадні закрыцця Алімпіяды, быў напружаны, нават драматычны. Усю гульні лік вяла савецкая каманда, але на апошняй мінуце наперад выходзяць амерыканцы. 50:49, а да канца сустрэчы тры секунды. Як сцвярджаюць знаўцы, зрабіць што-небудзь за такі тэрмін, а дакладней закінуць мяч і атрымаць пераможныя два ачкі, азначала выкарыстанне адзін шанец з тысячы. Дваім даручаецца рэалізаваць гэты фантастычны шанец. Іван Ядэшка ад свайго шчыта праз усю пляцоўку дакладна пасылае мяч у рукі Аляксандра Бялова, а той паспявае зрабіць падманны рух (яго сцерагуць два высачэзныя амерыканцы) і кідае мяч у сетку... Застаецца толькі дадаць, што Іван Ядэшка — беларускі баскетбаліст.

АДГРЫМЕЛІ алімпійскія старты ў Мюнхене. Пагаслі 170 тысяч электрычных лямпачак, якія на працягу шаснаццаці дзён фіксавалі вынікі і імёны пераможцаў. Яшчэ доўга будзе каменціравацца і абмяркоўвацца бескампрамійная барацьба ў сталіцы XX Алімпійскіх гульніх. Аднак ужо зараз зразумела, што перамога СССР — вынік масаваці фізкультуры і спорту ў нашай краіне. У складзе каманды СССР былі спартсмены розных нацыянальнасцей. Яны змагаліся побач, прыходзячы на дапамогу адзін аднаму ў самых цяжкіх хвілінах. Гэта было асабліва відавочна ў каманднай барацьбе: на гімнастычным памосце, на барцоўскім дыване, на баскетбольнай пляцоўцы. К пераможнаму фінішу прывялі байдарку-двойку тбіліскі вясляр Віктар Кратасюк і спартсмен з беларускага горада Рагачова Мікалай Гарбачоў. Гэта яшчэ адзін залаты медаль беларускіх алімпійцаў, якія разам з прадстаўнікамі ўсіх саюзных рэспублік здабылі выдатную перамогу на XX летніх Алімпійскіх гульніх у Мюнхене.

А. МАЛАШЭўСКАЯ.

Аляксандр **МЯДЗВЕДЗЬ**.

Тамара **ЛАЗАКОВІЧ**.

Аляксандр **МАЛЕЕў**.

ЖУРАЎЛІНЫ ВОСТРАЎ

У пачатку верасня я абавязкова наведваюся на Жураўліны востраў. Цягне мяне не так сам востраў, як асупаючыя тарфянікі, што акружаюць яго з усіх бакоў. На тарфяніках шмат канаў, у якіх стаіць зеленаватая вада. Навокал то там, то сям на прымятай траве заўважыш пер'е качак. А гэта значыць, што крыжанкі пасля жыроўкі чысцілі тут свае крылы.

Я люблю хадзіць канавамі,

углядацца ў рыжаватую асаку, чакаць, калі, нарэшце, пачуецца жаданае ляпанне тугіх крыл і чародка цяжкіх качак спакваля пачне набіраць вышыню. Як звычайна, такое здараецца тады, калі ты менш за ўсё гатовы зрабіць стрэл...

У верасні тарфянікі, аўсянішчы і ячнішчы любяць наведваць цецерукі. І калі не патрапіло на качак, тады адпраўляюся шукаць аспярожных дзікіх курэй.

Аднойчы, ходзячы паблізу вострава, я заўважыў некалькі вялікіх шэрых птушак на дыбатых нагах. Спрабаваў наблізіцца да іх, але яны насцярожана павыцягвалі шыі і, зрабіўшы некалькі крокаў па зямлі, з крыкам падняліся ў паветра.

У гэты час паблізу аказаўся пастух. Акінуўшы мяне злосным позіркам, ён зазначыў:

— Нельга ганяцца за жураўлямі. Яны сваю дамоўку праводаць прыляцелі...

— А я і не збіраўся па іх страляць, — адказаў я ў сваё апраўданне.

Мы разгаварыліся. Неўзабаве пастух палагаднеў і расказаў мне, што раней тут наўкола былі непразаныя балоты. Сярод іх узвышаўся груд, на якім спрадвеку вяліся жураўлі. Мясцовыя жыхары называлі яго Жураўліным востравам.

Калі балоты асушылі, жураўлі пакінулі востраў і падаліся ў іншыя мясціны. Аднак восенню, перад тым як адправіцца ў далёкі шлях на

поўдзень, яны абавязкова прылятаюць на некалькі дзён сюды.

Расказ пастуха мяне зацікавіў. У далейшым я пераканаўся, што ён гаварыў праўду. Вось ужо на працягу некалькіх гадоў, наведваючыся ў верасні да вострава, я абавязкова сустракаюся там з чародкай жураўлёў.

Цяжка сказаць, што цягне птушак сюды. Магчыма, багатыя для жыроўкі ўчасткі тарфянікаў. А можа туга па мясцінах, дзе на працягу доўгіх гадоў яны жылі?

І. СІЛЯЎКА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 1081.